

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus 2018

JOHDANTO

Vireilletulo

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus 2018 (K 9/2019 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- puheenjohtaja Sari Sarkomaa, Kansaneläkelaitoksen valtuutetut
- hallituksen puheenjohtaja Terttu Savolainen, Kansaneläkelaitos
- johtaja Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma, Kansaneläkelaitos
- puheenjohtaja Tuija Sarlin, Kelan toimihenkilöt ry
- pääluottamusmies Tuula Hällfors-Laaksonen, Kelan toimihenkilöt ry
- johtaja Liisa Siika-aho, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitussihteeri Marko Leimio, sosiaali- ja terveysministeriö

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 5 §:n mukaan valtuutettujen tehtävänä on valvoa Kansaneläkelaitoksen hallintoa ja toimintaa ottaen muun ohella huomioon laitoksen palvelujen laatu ja saatavuus. Säännöksen mukaan valtuutettujen tehtävänä on myös antaa vuosittain toiminnastaan kertomus eduskunnalle.

Kelan hoitaman sosiaaliturvan etuusmenot olivat vuonna 2018 yhteensä 14,87 mrd. euroa, mikä on 0,2 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Kertomuksen mukaan vuonna 2018 Kelan toiminnassa tunnistettuja suurimpia riskejä olivat lainsäädännön käsittelyn pitkittyminen, toimintakyvyn vajeet kyber- ja tietoturvallisuushkien toteutuessa sekä rahoituksen epävarmuus etuukassa ja toimintakuluissa. Muun muassa taksiliikenteen vapautuminen ja taksien enimmäishintäsääntelystä päättäminen haastoivat palveluntuottajien hankinnan ja toimeenpanon aikataulut. Riskien hallitsemiseksi Kela on muun muassa kehittänyt tietoturvan ja tietosuojan organisointia ja hallintaa sekä yhteistyötä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Valiokunnan mietintö StVM 2/2019 vp

Asiakaspalvelu

Vuoden 2018 lopussa Kelan palvelupisteitä oli 161 ja asiointipisteitä 138. Kela korvasi viime vuonna 16 palvelupistettä uudella palvelulla ja avasi yhden uuden palvelupisteen. Kertomuksen mukaan muutoksen tarkoituksena oli resurssien kohdentaminen uusiin palvelukanaviin ja henkilökohtaisen neuvontapalvelun lisääminen sitä tarvitseville asiakkaille.

Puhelinpalvelun ja palvelupisteiden asiointimäärät pienenivät hieman edellisvuodesta. Asiointimäärät olivat kuitenkin edellisvuonna poikkeuksellisen suuret pääasiassa perustoimeentulotuen Kela-siirron vuoksi. Valiokunta pitää edelleen tärkeänä, että asiakaspalvelussa otetaan huomioon eri asiakasryhmät ja että palvelu on yhdenvertaista. Etäasioinnin lisäksi myös henkilökohtaisen asioinnin mahdollistavan palveluverkon on oltava riittävä.

Henkilöstö

Vuoden 2018 lopussa Kelassa oli töissä 7 732 toimihenkilöä, mikä on 456 henkilötyövuotta enemmän kuin vuotta aiemmin. Merkittävin lisäyksen syy on perustoimeentulotuen siirto Kelaan. Vuonna 2018 Kelan toimintaan vaikuttivat merkittävästi kasvaneet perustoimeentulotukihakemuskäärät ja työttömyysturvan aktiivimallin aiheuttama työmäärän lisäys. Perustoimeentulotuki on sitonut paljon henkilöstöresursseja, jolloin muiden etuuksien käsittely on joutanut perustoimeentulotukihakemuskäärien mukaisesti siten, että ajoittain muiden etuushakemuksien käsittelyajat ovat pidentyneet.

Valiokunta pitää myönteisenä, että Kelan henkilöstön työhyvinvoinnin tunnusluvut kääntyivät kasvuun organisaatiouudistuksen jälkeisen notkahduksen jälkeen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ruuhkautunut työtilanne kuormitti etenkin asiakas- ja etuuspalvelujen henkilöstöä ja aiheutti uupumisia ja sairauspoissaoloja. Työhyvinvoinnin ja työturvallisuuden kehitystä on valiokunnan käsityksen mukaan tarpeen jatkuvasti seurata.

Hankintamenettelyt

Hallitusohjelman mukaan selvitetään siirtyminen rekisteröitymismenettelyyn tietyissä Kelan nyt kilpailuttamissa palveluissa. Esimerkiksi vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut, Kelan korvaamat taksimatkat ja kuntoutuksen terapiahankinnat ovat olleet valtuutettujen kokouksissa esillä näihin kohdistuneen runsaan kritiikin vuoksi. Rekisteröitymismenettely tarkoittaisi käytännössä, että Kelan asettamat kriteerit täyttävät palveluntuottajat rekisteröitäisiin Kelaan ja palveluun oikeutetut voivat valita palveluntuottajan. Myös Kelan ja kuntien kuljetuspalveluiden toimivuutta uuden taksilain aikana on hallitusohjelman mukaan tarkoitus arvioida ja tehdä tarpeelliset muutokset. Valiokunta pitää selvitysten etenemistä tärkeänä.

Sosiaaliturvan uudistaminen

Valiokunta toteaa, että Kelalla on tärkeä rooli sosiaaliturvan uudistamisen suunnittelussa, valmistelussa ja toteutuksessa. Kertomusvuonna Kela muun muassa osallistui eriarvoisuustyöryhmän ja valtioneuvoston Toimi-hankkeen työhön, jota on tarkoitus hyödyntää sosiaaliturvan uudistuksessa. Perustoimeentulotuen siirron ja ratkaisukäytännön yhtenäistymisen kautta saadaan tärkeää

Valiokunnan mietintö StVM 2/2019 vp

uutta tietoa väliaikaiseksi tarkoitetun etuuden käytöstä uudistustyön taustaksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että Kelan toiminnan kehittämisessä kiinnitetään myös jatkuvasti huomiota mahdollisuuksiin purkaa tarpeetonta byrokratiaa.

Kelan hallinnon uudistaminen

Pääministeri Antti Rinteen hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että Kelan hallintoa ja sen järjestämien palveluiden toimivuutta selvitetään. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää Kelan valvontaa ja ohjausta sekä Kelan asemaa ja sisäisiä toimivaltasuhteita koskevaa selvitystyötä tarpeellisenä ja tärkeänä, että Kelan toiminnan kehittämisen ja uudistamisen mahdollistavat lainmuutokset tuodaan mahdollisimman nopeasti eduskunnan käsittelyyn (StVM 40/2018 vp). Kelan valtuutetut ovat esittäneet parlamentaarisen työryhmän asettamista. Valiokunta on valtuutettujen vuoden 2016 kertomuksesta antamassaan mietinnössä pitänyt perusteltuna laajapohjaisen parlamentaarisen työryhmän asettamista selvittämään Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muutostarpeita (StVM 3/2018 vp).

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 9/2019 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 16.10.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anu Vehviläinen kesk
jäsen Kim Berg sd
jäsen Anna-Kaisa Ikonen kok
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Sofia Virta vihr
varajäsen Pia Kauma kok

Valiokunnan mietintö StVM 2/2019 vp

varajäsen Terhi Koulumies kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen